

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Petra DROŽE *Základní vojenská služba v ČSLA v letech 1970–1980*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020. 98 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je podle autora reflexe fenoménu základní vojenské služby v Československé lidové armádě (ČSLA) v kolektivní paměti mužů, kteří povinnou službu absolvovali v sedmdesátých letech minulého století. Výzkum byl realizován metodou orální historie a následně doplněn o poznatky získané z četby (primární a sekundární) literatury. Zvolené téma lze považovat za zajímavé a originální.

Problematicke každodennosti branců ČSLA po roce 1968 nebyla v české historiografii (s výjimkou několika tematických studií pracovníků Vojenského historického ústavu a Ústavu pro studium totalitních režimů) zatím věnováno příliš pozornosti (převažují spíše práce faktografického a pozitivistického charakteru). Zkoumané téma tak nepochybně otevírá mnoho zajímavých otázek ohledně jednotlivých aspektů povinné vojenské služby v Československu, která před rokem 1989 představovala významný prvek (v dobrém i ve zlém) socialistické výchovy k pomyslnému občanství.

Struktura práce byla diplomantem zvolena (více méně) logicky a správně. Po úvodu a seznámení s metodologií (orální historie) následuje teoretická část (kolektivní paměť a – překvapivě také – terénní výzkum) a historický kontext (vymezení období normalizace a stranické čistky v ČSLA). Závěrečná a současně nejobsáhlejší empirická část je pak věnována analýze a interpretaci chronologie každodenního života vojáků dvouleté (a výjimečně též pětíměsíční) základní služby od přijímače až po odchod do civilu.

Metodologickou část práce lze hodnotit jako standardní. Autor nejprve čtenáře seznamuje s charakterem výzkumného projektu a s metodou orální historie. Okruhy témat jednotlivých rozhovorů byly stanoveny v návaznosti na právě probíhající grantový projekt „Armáda jako nástroj socializace“, jehož řešitelem je Centrum orální historie při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR. Následuje část věnována výzkumnému vzorku, průběhu terénního výzkumu a jeho etickým otázkám. Diplomant realizoval rozhovory celkem s 11 narátory, což je počet, který lze z hlediska kvalitativního výzkumu považovat za dostačující.

Problémem je skutečnost, že rozhovory vykazují značné výkyvy v délce a způsobu vedení rozhovoru. Výsledkem je tak eroze metodologie, která podle mého názoru významně ovlivnila také některé závěry v empirické části. Za zásadní nedostatek pak považuji absenci podrobnějšího popisu analytického a interpretačního postupu badatele. V abstraktu práce sice autor píše o narativní analýze, podrobněji se však jejími postupy v diplomové práci dále nezabývá. Nabízí se taktéž otázka, proč autor nevyužil klasické archivní prameny jednotlivých útvarů, u nichž narátoři sloužili (Vojenský správní archiv, Vojenský ústřední archiv). Představení primární a sekundární literatury je značně schematické, způsob jejího

výběru není zcela jasný a autor s jednotlivými texty v empirické části bohužel nepracuje adekvátním způsobem. Proč jsou např. v textu zmiňovány dobové vojenské časopisy a periodika, která autor evidentně vůbec neměl v ruce? Obdobně je tomu též s memoárovou literaturou.

Po obsahové i formální stránce je bohužel z celé práce patrné, že stylistika není autorovou silnou stránkou. Jazyková forma však přesto po několika korekturách a konzultacích dostala zásadní změny. Text je tak na mnoha místech nekonzistentní a vyjádření diplomanta krkolomná. Zejména část věnována historickému kontextu je víceméně kompilací tří textů bez autorova vlastního vkladu (tj. přidané hodnoty). Empirické části by pro změnu výrazně prospělo, pokud by diplomant doplnil jednotlivá témata, která jsou předmětem analýzy o podrobnější dobová specifika, resp. situaci u útvaru dle druhů vojsk, u nichž pamětníci sloužili a více také zohlednil délku služby (zejména té zkrácené) a individuální osobnostní charakteristiky respondentů.

Na mnoha místech má výklad schematickou povahu, kdy diplomant nejprve představuje pojetí problematiky dle dobových řádů, následují citace pamětníků a poté shrnutí ve formě parafráze. Badatel a tazatel v jedné osobě tak podle mého názoru dostatečně neprokázal, že je schopen kriticky zhodnotit a interpretovat získaný pramenný materiál, čemuž odpovídá i závěr práce a možnost jeho zobecnění (např. otázka zda, a případně k čemu, byla základní vojenská služba dobrá?).

Základním problémem práce je tak její celková nevyváženost, resp. kvalitativně odlišná/kolísavá úroveň textu metodologické a empirické části. Předkládaný text tak zůstává někde na půli cesty mezi kompilací zajímavých úryvků z rozhovorů a historickou studií. Autor však podle mého názoru prokázal, že je schopen po metodologické a praktické stránce zrealizovat terénní výzkum a vytvořit orálně-historický pramen využitelný pro další výzkumy, byť samotná analýza a interpretace sebraných dat je poněkud slabší.

Diplomovou práci Petra Drože proto i přes uvedené výhrady **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 3 („dobře“)** v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze, dne 15. 6. 2020

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.

